

REMISSVAR

2022-04-26

Dnr: BO 2022-0017

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

(dnr Ju2022/00245)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barn och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan 1 januari, 2020, är lag. Vidare beaktas de allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barns rättigheter (barnrättskommittén).

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter samt synpunkter på vissa förslag som Barnombudsmannen bedömer som särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

Allmänt om betänkandet

Barnombudsmannen ser positivt på att utredningen i konsekvensbedömningen gällande barn inte har gjort en gemensam bedömning för alla förslag utan gjort en enskild bedömning av varje block av förslag och då prövat utifrån relevanta rättigheter i barnkonventionen. I vissa delar saknas dock en fördjupad analys på det sätt som krävs enligt artikel 3 om barnets bästa i barnkonventionen. Som framgår i prop. 2017/18:186 *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter* måste principen om barnets bästa ses som ett tillvägagångssätt i varje beslutsprocess där barn är berörda. Vidare bör varje beslut som rör ett eller flera barn innehålla en motivering där det bland annat bör framgå vilka aspekter som beslutsfattaren ansett vara relevanta i bedömningen av barnets bästa. Om beslutet inte stämmer överens med barnets åsikter bör orsaken till detta tydligt anges. I de undantagsfall där den valda lösningen inte överensstämmer med barnets bästa bör skälen till att något annat vägt tyngre klargöras för att visa att barnets bästa noga har analyserats och övervägts.¹

Barnombudsmannen saknar också en fördjupande analys rörande om det finns skillnader i hur olika grupper av barn kan påverkas, vilket är en viktig aspekt för att utveckla förslagen ytterligare. I artikel 2 i barnkonventionen erkänns varje barns rätt till likabehandling och icke-diskriminering.

Det framgår vidare inte av betänkandet att barn och unga har fått komma till tals under utredningen eller att särskilda överväganden kring barns delaktighet i utredningsarbetet har gjorts. Barnombudsmannen vill understryka vikten av att

¹ Prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, sid 96.

involvera barn och unga i utredningsarbete inför framtagande av ny lagstiftning. Detta i synnerhet när de förslag som läggs direkt riktas mot barn. Att barn och unga får komma till tals i alla frågor som rör dem är en av grundprinciperna i barnkonventionen, se artikel 12. Barns åsikter kan inhämtas på olika sätt, inte bara genom direkta samtal med barn utan även genom att exempelvis ta del av forskning eller liknande där barns åsikter framgår. Artikel 12 gäller också i författningsarbete och det är viktigt att hänsynstagandet till konventionens olika delar kommer till uttryck i förarbeten.

5.4.1 Bestämmelserna om bevistalan bör ändras

5.4.2 Närmare om de utvidgade bevistalebestämmelserna

Utredningen gör bedömningen att bestämmelser om bevistalan bör ändras på så sätt att skuldfrågan för ett barn under 15 år som misstänks för brott ska prövas i domstol i fler fall än vad som sker i dag. Utredningen föreslår en utvidgad möjlighet för att begära prövning i domstol av frågan om den som misstänks för att före 15 års ålder ha begått brottet är skyldig.

Barnombudsmannen delar inte utredningens bedömning och avstyrker därmed förslaget om utvidgad möjlighet för att begära prövning i domstol för barn under 15 år. Det underlag som presenteras i utredningen är enligt Barnombudsmannen inte nog för att motivera en utökad möjlighet till bevistalan på det sätt som föreslås. En ändring som den aktuella behöver föregås av noggranna överväganden, bland annat utifrån principen om barnets bästa som berörs i det inledande avsnittet, vilket inte har skett på ett tillräckligt utförligt sätt i utredningen.

Barnombudsmannen anser att en domstolsprocess som utgångspunkt inte är lämplig för barn under 15 år. Även utredningen framhåller att en domstolsprocess från det enskilda barnets perspektiv kan upplevas negativ och innebära en påfrestning som kan vara svår att hantera för en ung person. Vid alla åtgärder som rör barn ska, enligt artikel 3, i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Barnrättskommitté har bland annat understrukt att skyddet av barnets bästa kräver att rättskipningens traditionella syften, som att undertrycka eller bestraffa, måste ersättas med rehabilitering och reparativ rättvisa.² Vidare uttalar barnrättskommittén att det är bevisat att det är skadligt för barn att exponeras för det straffrättsliga systemet och att detta begränsar deras möjligheter att växa upp till ansvarstagande vuxna.³

Utredningen anför att utan en bevistalan får frågan om barnet är skyldigt till brott inget otvetydigt svar. Det i sig motiverar inte, enligt Barnombudsmannen, en ökad prövning i domstol av skuldfrågan för barn under 15 år som misstänks för brott.

Om förslagen kring utvidgade bevistalebestämmelser ändå genomförs vill Barnombudsmannen betona följande.

Det är viktigt att vara tydlig med att barn under 15 år inte är straffmyndiga och vara tydlig med att utredningar inom ramen för en bevistalan ska handla om att klarlägga vad som verkligen hänt och om att kunna bedöma vilka insatser som krävs för att undvika att barnet – om barnet har begått brottet – fastnar i kriminalitet och utanförskap. Barnombudsmannen är i detta hänseende enig med utredningen att regelverket kring bevistalan måste ges en sådan utformning att

² FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 14 p. 28.

³ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 24 p. 2.

bevistalan inte i realiteten utgör ett sätt att göra viss repression möjlig även gentemot personer som inte fyllt 15 år, dvs. som ett förtäckt sätt att sänka straffmyndighetsåldern.

Barnombudsmannen är positiv till att utredningen föreslår att det införs en ventil som innebär att bevistalan inte ska väckas om det föreligger särskilda skäl häremot. Skäl för att avstå kan exempelvis vara att omsorgen om barnets bästa kräver det.

6.2.7 Att förhöra barn som misstänks för brott

Utredningen gör bedömningen att bestämmelserna om förhör med barn är ändamålsenliga och inte påkallar några författningsändringar på grund av att Polismyndigheten nyligen har inrättat en utbildning för fördjupning i bl.a. förhör med barn.

Barnombudsmannen ser positivt på att den nya utbildningen för poliser bl.a. kommer behandla barnets rättigheter enligt barnkonventionen, barns särskilda utsatthet och beroendeställning och förhörsmetoder med avseende på barn. Barnombudsmannen anser att det är angeläget att säkerställa kvaliteten på de utredningar som görs, exempelvis i fråga om kompetensen hos de personer som ansvarar för utredningarna.⁴

8.5.1 Ungdomstjänst bör kunna förordnas genom strafföreläggande

Utredningen gör bedömningen att det bör införas en möjlighet att genom strafföreläggande förordna om ungdomstjänst för unga lagöverträdare.

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning och är positiv till att barn inte i större utsträckning än nödvändigt behöver genomgå en domstolsprocess. Det är också viktigt att tiden från det att brottet begåtts till eventuellt straff för gärningen ska vara så kort som möjligt. Av artikel 40 i barnkonventionen följer att Sverige ska främja införandet av lagar och förfaranden samt upprättandet av myndigheter och institutioner som är speciellt anpassade för barn som misstänks eller åtalas för eller befinnes skyldiga till att ha begått brott. Vidare följer av samma rättighet att Sverige särskilt ska se till att olika alternativ till anstaltsvård finns tillgängliga för att säkerställa att barn behandlas på ett sätt som är lämpligt för deras välfärd och är rimligt både med hänsyn till deras personliga förhållanden och till brottet.

Föredragande i ärendet har varit juristen Li Melander och utredaren Annelie Sjöberg. I den slutliga handläggningen har även t.f. biträdande avdelningschef Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman

---

⁴ Barnombudsmannens skrivelse, Grundläggande mänskliga rättigheter för barn som misstänks för brott, 2017.

